

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 28. listopada 2009.

[[Video](#)]

Ljubav prema riječima i elja za Bogom

Draga braćo i sestre!

Danas ću se zadržati na zanimljivoj stranici povijesti, vezanoj uz procvat latinske teologije u 12. stoljeću, koja je ispisana zahvaljujući bogomdanom nizu koincidencija. U zemljama Zapadne Europe vladao je u to doba relativni mir, koji je jamčio društvu ekonomski razvoj i učvršćivanje političkih struktura, te pridonosio ivoj kulturnoj djelatnosti zahvaljujući također kontaktima s Istokom. U Crkvi su se zapaale blagodati širokog djelovanja poznatog pod nazivom "gregorijanska reforma", koja je bila snano promicana u prethodnom stoljeću i koja je u ivot crkvene zajednice, prije svega u kler, unijela veću evanđeosku čistoću evanđelja te vratila Crkvi i papinstvu istinsku slobodu djelovanja. Širila se, pored toga, opsena duhovna obnova, potpomognuta bujnim razvojem posvećenog vota: rađali su se i širili novi redovnički redovi, dok su već postojeći biljeili novi obećavajući procvat.

Novi je procvat doivjela i teologija stekavši veću svijest o vlastitoj naravi: produbila je svoju metodu, hvatala se u koštac s novim problemima, napredovala u razmatranju Bojih otajstava, iznjedrila temeljna djela, nadahnula vane inicijative s područja kulture, umjetnosti i knjievnosti te pripremila tlo za remek-djela koja će se javiti u narednom stoljeću, stoljeću svetog Tome Akvinskog i Bonaventure iz Bagnoregia. Dva su područja na kojima se odvijala ta iva teološka djelatnost: samostani i gradske škole, scholae; iz nekih od ovih potonjih su ubrzo proistekla sveučilišta, koja predstavljaju jedno od tipičnih "iznašašća" kršćanskog Srednjeg vijeka. Upravo

polazeći od ta dva područja, samostana i scholae, moe se govoriti o dva različita modela teologije: "monaška teologija" i "skolastička teologija". Predstavnicima monaške teologije bili su monasi, općenito opati, koje je resila mudrost i revnovanje za evanđelje i koji su, u biti, bili posvećeni tome da probude i jačaju elju i ljubav za Bogom. Predstavnicima skolastičke teologije bili su naobraeni ljudi koji su se s velikom ljubavlju posvetili istraivanju; magistri eljni pokazati razlonost i utemeljenost Bojih i ljudskih otajstava, u koje se, istina, vjeruje vjerom, ali ih se shvaća također razumom. Različiti cilj objašnjava različitost njihove metode i načina bavljenja teološkim radom.

U samostanima iz 12. stoljeća teološka metoda se u prvom redu primjenjivala na tumačenje Svetog pisma, odnosno sacra pagina - da se posluimo izrazom koji su upotrebljavali pisci toga doba; posebno je prakticirana biblijska teologija. Monasi su, naime, bili poboni slušatelji i čitatelji Svetog pisma i jedno od njihovih glavnih zanimanja bila je lectio divina, to jest molitveno čitanje Biblije. Za njih jednostavno čitanje svetog teksta nije bilo dovoljno da bi se shvatio njegov duboki smisao, nutarnje jedinstvo i vrhunaravna poruka. Trebalo je, stoga, prakticirati "duhovno čitanje", u poučljivosti Duhu Svetom. Tako se u otačkoj školi Biblija tumačila na alegorijski način, kako bi se na svakoj stranici, kako Staroga tako i Novoga zavjeta, otkrilo što ona kae o Kristu i njegovu djelu spasenja.

Biskupska sinoda odrana prošle godine na temu "Boja riječ u ivotu i poslanju Crkve" podsjetila je na vanost duhovnog pristupa Svetom pismu. U tu je svrhu korisno okoristiti se bogatstvom monaške teologije, nikada prekinutoj biblijskoj egzegezi kao i djelima koja su sastavili njezini predstavnici i dragocjenim asketskim komentarima na biblijske knjige. Literarnoj izobrazbi monaška je teologija pridruivala dakle duhovnu. Bilo se naime svjesno da jedno čisto teorijsko i profano čitanje nisu dovoljni: da bi se prodrlo u sr Svetog pisma, moralo ga se čitati u duhu u kojem je napisano i nastalo. Literarna izobrazba bila je nuna radi toga da se upozna točno značenje riječi i olakša shvaćanje teksta, izoštravajući gramatičku i filološku osjetljivost. Benediktinski znanstvenik iz prošloga stoljeća Jean Leclercq ovako je naslovio raspravu kojom predstavlja karakteristike monaške teologije: *L'amour des lettres et le désir de Dieu* (Ljubav prema riječima i elja za Bogom). Doista, elja da se upozna i ljubi Boga, koji nam izlazi ususret po svojoj Riječi koju treba prihvatiti, razmatrati i provoditi u djelo, navodi čovjeka da pokuša produbiti biblijske tekstove u svim vidicima. Postoji zatim jedan drugi stav na kojem insistiraju oni koji prakticiraju monašku teologiju, to jest prisni molitveni stav, koji mora prethoditi, pratiti i nadopunjavati proučavanje Svetog Pisma. Budući da je monaška teologija, u konačnici, slušanje Boje riječi, da bi je prihvatio čovjek mora pročistiti srce i, prije svega, u njemu se mora probuditi gorljiva elju za susretom s Gospodinom. Teologija postaje stoga meditacija, molitva, zahvalna pjesma i potiče na iskreno obraćenje. Brojni su predstavnici monaške teologije, na taj način, dosegli najviše domete mističnog iskustva i predstavljaju poziv i nama da hranimo svoj ivot Bojom riječju, primjerice, pozornijim slušanjem čitanja i evanđelja, osobito na nedjeljnoj misi. Vano je uz to određeno vrijeme u danu posvetiti razmatranju Biblije, kako bi Boja riječ bila svjetiljka koja rasvjetljuje naš svakodnevni hod na zemlji.

Skolastičku teologiju, međutim, - kao što smo već rekli – prakticirale su scholae, koje su nikle uz velike katedrale toga doba i u kojima je naobrazbu stjecao kler, odnosno oko nekog učitelja teologije i njegovih učenika, gdje su naobrazbu stjecali stručni kulturni djelatnici, u dobu u kojem se znanje sve više cijeno. U središtu metode skolastika, koji nije lako shvatiti današnjem čovjeku, bio je quaestio, koji se sastojao od određenog pitanja koje je trebalo obraditi. U dijalogu sa svojim učenicima, učitelji su čitali teološke "manuale", poput primjerice glasovitih Sententiae Petra Lombardskog, predlagali su neku temu, ukazivali na auctoritates, to jest na misao najuglednijih pisaca ili izvora, iznosili na vidjelo neka proturječja i nabrajali točke koje treba obrađivati.

Predstavljale su se teze u prilog raznih rješenja i, nakon prikladne i produbljene rasprave, primjenjivala se jedna od njih kao zaključak. Organizacija questiones vodila je sastavljanju sve širih sinteza, takozvanih summae, koje su bile opširni teološko-dogmatski traktati. Skolastička teologija išla je za tim da prikae jedinstvo i sklad kršćanske objave pomoću jedne metode, zvane upravo "skolastička", koja ukazuje povjerenje čovjekovu razumu: gramatika i filologija su u slubi ljudskog znanja, ali je to još više logika, to jest disciplina koja proučava "funkcioniranje" ljudskog razuma, tako da izbije na vidjelo istina neke rečenice. I danas, čitajući skolastičke summae, čovjek ostaje zapanjen redom, jasnoćom, međusobnom logičkom povezanošću tema i dubinom nekih shvaćanja. Tehničkim rječnikom rečeno, svakoj riječi se pripisivalo točno određeno značenje a između vjere i shvaćanja se uspostavljao jedan odnos u kojem su se međusobno razjašnjavali.

Draga braćo i sestre, ponavljajući poziv iz Prve Petrove poslanice, skolastička teologija nas potiče biti uvijek spremni odgovoriti svakom onom tko od nas zatraži razlog nade koja je u nama (usp. 3,15). Podsjeća nas da između vjere i razuma postoji neka naravna prisnost, utemeljena na samom redu stvaranja. Sluga Boji Ivan Pavao II., u uvodu enciklike Fides et ratio piše: "Vjera i razum su kao dva krila koja uzdiu ljudski duh prema promatranju istine". Vjera je otvorena naporu shvaćanja od strane razuma; razum, pak, prepoznaje da ga vjera ne umrtvljuje, već ga naprotiv gura prema sve širim i višim obzorima. Tu dolazi do izraaja trajna pouka monaške teologije. Vjera i razum, u uzajamnom dijalogu, trepere od radosti kada su nadahnute istraivanjem dubokog jedinstva s Bogom. Kada ljubav oivljuje molitvenu dimenziju teologije, spoznaja, stečena putem razuma, se širi. Istina se trai s poniznošću, prihvaća s divljenjem i zahvalnošću: riječju, spoznaja raste samo ako ljubi istinu. Ljubav se tada pretače u shvaćanje a teologija u istinsku mudrost srca, koja usmjerava i podupire vjeru i ivot vjernika. Molimo da put spoznaje i produbljivanja Bojih otajstava budu uvijek prosvijetljeni Bojom ljubavlju.